

Våra ställningstaganden

Skandias syn i väsentliga ESG-frågor
Maj 2023

skandia:

Innehåll

1. Syfte	2
2. Tillämpning	3
3. Ansvarsfullt företagande för hållbart värdeskapande	5
4. Vi tar ställning i specifika frågor	7
4.1 Miljö och klimat	7
4.2 Mänskliga rättigheter	8
4.3 Arbetsvillkor	9
4.4 Affärsetik	10
4.5 Särskilda sektorer	11
4.5.a Råvaror med hög avskogningsrisk	11
4.5.b Fossila bränslen	12
4.5.c Alkohol	14
4.5.d Cannabis	15
4.5.e Tobak	15
4.5.f Kommersiell spelverksamhet	16
4.5.g Försvarsindustri	17
4.6 Statsobligationer	18
4.7 Övrigt	19
4.7.a Kärnkraft	19
4.7.b Kryptovalutor	19
4.7.c Antimikrobiell resistens	19
4.7.d Djurskydd	19
4.7.e Pornografi	20
5. Skandias ståndpunkt i klimatfrågan ur ett investeringsperspektiv	21
6. Vägledande normer och konventioner	23
Om Skandia	26

1. Syfte

Skandia tar på sig långa försäkringsåtaganden och har som mål att maximera värdet för ägarna, dvs. Skandias kunder, över livstiden av deras försäkringar genom att kombinera en god avkastning med ett sunt risktagande. Verksamheten förutsätter ett långsiktigt förtroende hos kunderna och ska alltid bedrivas med detta i åtanke. Verksamheten ska konsekvent drivas så att Skandia uppfattas som värdeskapande, affärsmässigt och trovärdigt. Risktagandet ska vara hållbart på såväl kort som lång sikt.

Den som ger Skandia förtroendet att förvalta sina pengar ska också veta att vi löpande tar ställning i frågor som rör hållbarhetsrisker och -möjligheter, inklusive potentiell negativ påverkan på miljö, människa och samhälle, samt att vi inom ramen för vår aktörsroll och vårt mandat agerar utifrån det.

Skandias Policy om ansvarsfulla investeringar ligger till grund för hur vi analyserar, värderar och hanterar hållbarhetsrisker i investeringar och investeringarnas potentiellt negativa konsekvenser för olika hållbarhetsfaktorer. I Skandias ställningstaganden vidareutvecklar vi vår syn, våra förväntningar på bolag, samt våra egna åtaganden, både på övergripande nivå och i olika sakfrågor. Policyn och ställningstagandena skapar tillsammans ett ramverk som beskriver vår uppfattning om vad som kännetecknar ett ansvarsfullt företagande. Ställningstagandena är koncerngemensamma och gäller för investeringar som görs av Skandias livbolag, fondbolag och helägda dotterbolag i Sverige.

Våra ställningstaganden grundar sig i internationella normer såsom FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, ILO:s grundläggande konventioner om mänskliga rättigheter i arbetslivet, Rio-deklarationen om miljö och utveckling samt FN:s konvention mot korruption. Dessa återspeglas i FN:s Global Compact samt OECD:s riktlinjer för multinationella företag, vilka vi förväntar oss att de bolag som vi investerar i eftersträvar att följa i hela sin verksamhet. Samtliga relevanta normer och konventioner listas [här](#).

I formuleringen av våra ställningstaganden söker vi även fördjupad kunskap genom omvärldsanalys, inklusive att ta del av Skandias kunders och andra intressenters synpunkter, samt dialog med sakkunniga i relevanta fall. Samtliga ställningstaganden är områden som med utgångspunkt i internationella normer och vår omvärldsanalys, om de inte hanteras ansvarsfullt, kan ha en väsentlig negativ påverkan på människa, miljö och samhälle. Våra avvägningar och beslut baseras på bästa tillgängliga information, men med de begränsningar som det innebär. Företagens öppenhet och transparens, samt vår tillgång till annan tillförlitlig information är avgörande för att bedöma om företag lever upp till våra förväntningar.

Genom att vara öppna med våra ställningstaganden blir vårt förhållningssätt tydligt för såväl kunder och ägare som för bolagen vi investerar i. Nya ställningstaganden utvecklas löpande och befintliga revideras årligen. ●

2. Tillämpning

Som investerare i noterade och onoterade tillgångar har vi tre huvudsakliga vägar att arbeta med ansvarsfulla investeringar. Ställningstagandena är vägledande i vårt arbete med att välja in, välja bort och påverka bolag i investeringsprocessen:

Skandia väljer in investeringar som bidrar till positiva hållbarhetseffekter:

Skandia analyserar hållbarhetsnivån i investeringarna genom att använda en egenutvecklad analysmodell. Modellen bygger på indikatorer som analyserar investeringar utifrån två dimensioner:

- i vilken utsträckning investeringsobjektets produkter och tjänster bidrar till de globala målen för hållbar utveckling.
- hur väl investeringsobjektet hanterar hållbarhetsrelaterade risker och möjligheter inom ramen för sin egen verksamhet.

Analysen hjälper Skandia att identifiera investeringsmöjligheter med positiva hållbarhetsegenskaper. Valet av indikatorer anpassas efter tillgångsslag och med hänsyn till de hållbarhetsrisker som är materiella för bolagets/investeringsobjektets verksamhet.

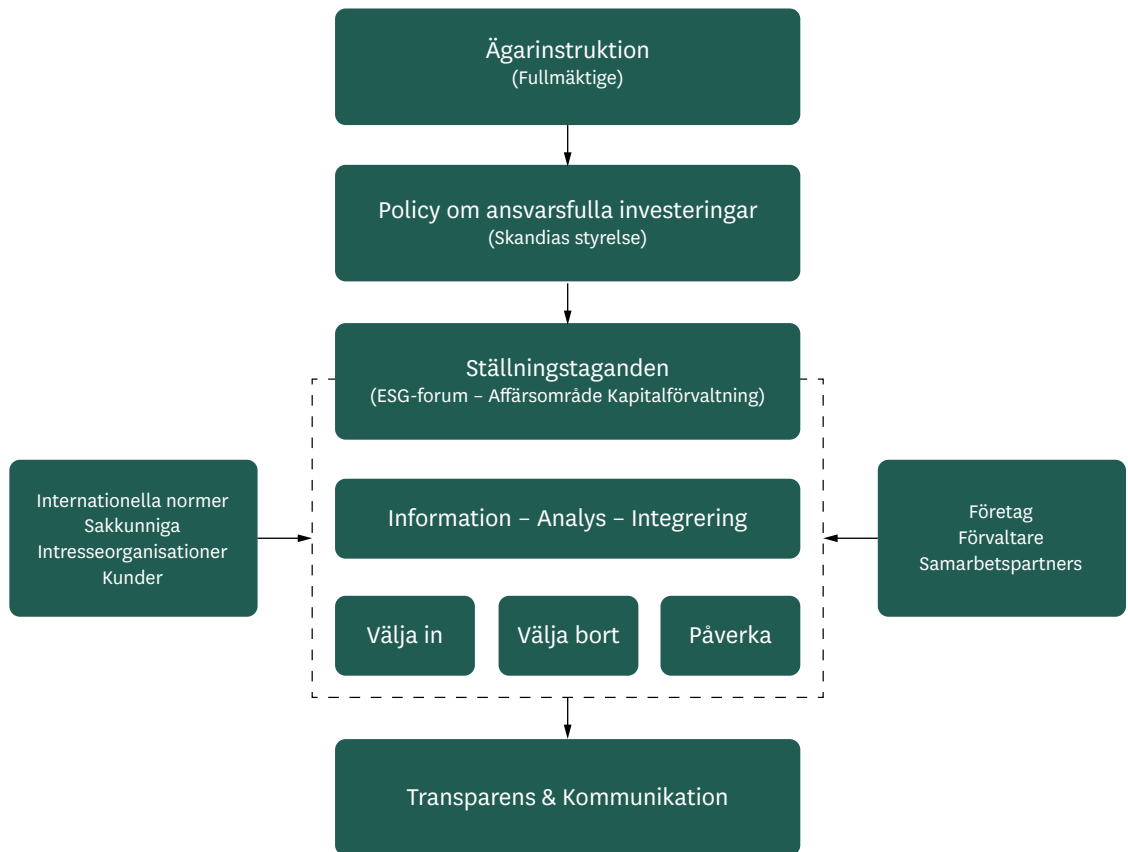
Skandia väljer bort investeringar i:

- bolag som avviker från internationella normer (till exempel FN:s Global Compact) utan att visa förändringsvilja,
- bolag som utviner kol för energiändamål,
- energibolag som Skandia bedömer saknar vilja och/eller förmåga att ställa om sin verksamhet i linje med Parisavtalets mål,
- bolag som producerar eller distribuerar cannabis för rekreativ ändamål,
- bolag som producerar tobak,
- bolag som tillverkar kontroversiella vapen, samt
- statsobligationer utfärdade av stater som underlåter att ansluta sig till grundläggande demokratiska principer, som systematiskt och allvarligt kränker mänskliga rättigheter eller där korruption är utbredd på en central nivå.

Skandia påverkar investeringar i en hållbar riktning: Skandia bedriver ett aktivt påverkansarbete i de bolag ägarintressen finns. Detta arbete omfattar flera typer av aktiviteter, såsom reaktiv, proaktiv och tematisk påverkan samt röstning på bolagsstämmor och medverkan i valberedningar. Oavsett metod är målet att förbättra både hållbarhet och lönsamhet i bolagen samtidigt som negativa konsekvenser för människor och miljö förebyggs. Mer information om vårt påverkansarbete finns i en årlig rapport på [skandia.se](https://www.skandia.se)

I de fall Skandia är indirekta ägare kan exkluderingsringar i enlighet med Skandias Policy för ansvarsfulla investeringar inte alltid garanteras. Skandia söker löpande, och implementerar, lösningar för detta. ●

3. Ansvarsfullt företagande för hållbart värdeskapande

All mänsklig aktivitet och alla företag har en påverkan på och påverkas av omvärlden. Ett företags primära syfte är i de flesta fall att skapa vinst, tillväxt och avkastning för sina ägare. Ett ansvarsfullt företagande menar vi förmår att kombinera detta syfte med en genuin strävan att minimera negativ påverkan på hållbarhetsfaktorer, samtidigt som det finns en vilja att skapa nytta för miljön, samhället och individer – ett hållbart värdeskapande.

Ett ansvarsfullt företag ser sig också som en samhällsmedborgare med både rättigheter och skyldigheter, där de mest grundläggande skyldigheterna är att följa lagar och regler. Därutöver kommer ett ansvar att inom ramen för sin inflytandesfär agera utifrån FN:s Global Compacts tio principer för ansvarsfullt företagande:

Mänskliga rättigheter

- 1: Stödja och respektera internationella mänskliga rättigheter inom sfären för företagens inflytande
- 2: Försäkra att deras egna företag inte är inblandade i kränkningar av mänskliga rättigheter

Arbetsrätt

- 3: Upprätthålla föreningsfrihet och erkänna rätten till kollektiva förhandlingar
- 4: Eliminera alla former av tvångsarbete
- 5: Avskaffa barnarbete
- 6: Avskaffa diskriminering vad gäller rekrytering och arbetsuppgifter

Miljö

- 7: Stödja försiktighetsprincipen vad gäller miljörisker
- 8: Ta initiativ för att stärka ett större miljömedvetande
- 9: Uppmuntra utvecklandet av miljövänlig teknik

Antikorruption

- 10: Motarbeta alla former av korruption, inklusive utpressning och mutor

Med vetskap om att förutsättningar kan variera mellan olika marknader, är Skandias ambition en investeringsportfölj med företag som arbetar aktivt med väsentliga hållbarhetsfaktorer och som följer relevanta hållbarhetsramverk.

Företag med internationell verksamhet ska sträva efter att hållbarhetsarbetet ligger på en adekvat och likvärdig nivå i hela verksamheten, oavsett var i världen de är verksamma. Företag som verkar i miljöer där lagar och regler är svaga inom ovanstående områden uppmanas att gå längre. Vidare förväntar sig Skandia att svenska bolag agerar som föredömen beträffande hållbarhetsfrågor.

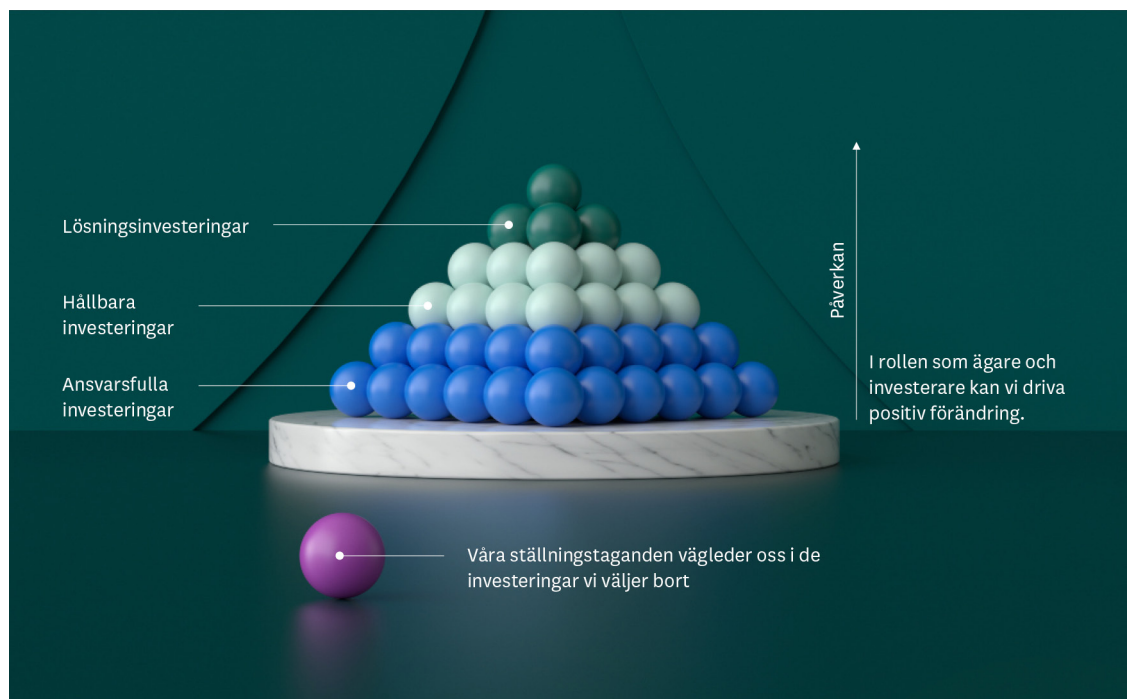
Ett företags ansvar börjar och slutar inte vid den egna verksamheten. Tvärtom kan ett företag ofta ha sin största negativa och positiva påverkan i andra delar av sin värdekedja, både i leverantörskedjan och vid användning och sluthantering av produkter. Effekter av företagets verksamhet kan också uppstå längre fram i tiden. Ett ansvarfullt företag förhåller sig till detta, strävar efter att minimera skada idag och i framtiden och söker möjligheter att skapa bestående positiva värden för intressenter inom sin inflytandesfär.

Som ägare förväntar vi oss att bolagen vi investerar i:

- Visar engagemang, tydlighet och mandat från företagets ledning och styrelse kring hållbarhetsfrågor som är väsentliga för bolaget och dess intressenter.
- Tillämpar adekvat riskhantering i sina värdekedjor beträffande miljö- och klimatpåverkan, mänskliga rättigheter, anställdas arbetsvillkor och rättigheter samt affäretik, i linje med Skandias ställningstaganden.
- Inom ramen för sin inflytandesfär, och med de medel som är rimliga, främjar en utveckling i linje med FN:s globala hållbarhetsmål och Parisavtalet.
- Engagerar sig i innovation och relevanta samarbeten för att främja miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbara produkter/tjänster, produktionsmetoder och försörjningskedjor.
- Eftersträvar transparens, i form av årlig rapportering om risker och resultat, samt framsteg mot kvantifierbara, tidsbundna mål i linje med etablerade rapporteringsstandarder (som GRI¹, CDP²).

Om vi får indikationer om att ett företag på ett mycket negativt sätt påverkar människa, miljö och samhälle genom sitt aktiva agerande, försumlighet eller underlåtenhet är vår första prioritering att söka dialog för att utreda ansvarsförhållanden och säkerställa att adekvata åtgärder vidtas. Ytterst, i de fall när tillräcklig förbättring bedöms osannolik, kan ett bolag uteslutas som investeringsobjekt. ●

Allt kapital som förvaltas hos Skandia vilar på en gemensam bottenplatta som bygger på Skandias policy om ansvarsfulla investeringar och våra ställningstaganden. Vi väljer bort investeringar i vissa branscher, bolag, länder och tillgångslag och agerar som ägare för en förflyttning i bolag som uppvisar brister. Med avstamp i ansvarsfulla investeringar rör vi oss mot fler aktiva val och strategier som främjar hållbarhet.

¹ Global Reporting Initiative

² Carbon Disclosure Project

4. Vi tar ställning i specifika frågor

4.1 Miljö och klimat

Vi anser att näringslivet har en stor möjlighet att driva på utvecklingen av en mer miljöanpassad industri och att utveckla nya miljöanpassade lösningar.

Vi är medvetna om riskerna kopplade till klimatförändringar och vi förespråkar därför minskad energianvändning och därmed minskade utsläpp av växthusgaser. Övriga miljörelaterade aspekter att beakta är bland annat vattenanvändning, kemikalieanvändning, avskogning och påverkan på den biologiska mångfalden.

Miljöfrågor är av vikt för samtliga bolag och branscher, men extra betydelsefulla för bolag i exempelvis skogsindustri, jordbruk, kemiindustri, utvinning av olja, gas och mineraler samt energiintensiv industri så som stål och kraft. Vidare är även bolag med verksamhet i eller nära områden med vattenbrist, hög biologisk mångfald eller i övrigt ekologiskt känsliga områden särskilt exponerade mot miljörelaterade risker.

Förväntningar och rekommendationer

Vi vill att de bolag vi investerar i ska sträva efter att minska sin negativa miljöpåverkan och uppmuntra utveckling och spridning av miljö- och klimatanpassade lösningar. Det gäller både bolagens direkta och indirekta miljöpåverkan, dvs både i egen verksamhet och hos leverantörer, samarbetspartners och användare. Våra förväntningar på ett utvecklat och systematiskt miljöarbete är som störst på de bolag vars verksamhet har en betydande miljöpåverkan eller som verkar i ekologiskt känsliga områden.

Vi anser att bolag ska vara medvetna om den miljöpåverkan som verksamheten kan ge upphov till och stödja försiktighetsprincipen. Vår bedömning är att ett kontinuerligt och långsiktigt arbete är en förutsättning och att bolagen därför bör ha en koncernövergripande miljöpolicy, ett systematiskt miljöarbete och löpande följa upp och öppet rapportera kring bolagets miljöpåverkan. Exempelvis förväntar vi oss att bolagen (*ej uttömmande*):

- Utreder de totala miljökonsekvenserna av verksamheten och säkerställer att bolaget kan hantera dessa på ett ansvarsfullt sätt.
- Stödjer en utveckling mot ett mer hållbart utnyttjande av energi, inklusive energieffektiviseringar och ett ökande inslag av fossilfri energi, vilket minskar beroendet av fossil energi.
- Arbetar för ett effektivt utnyttjande av naturresurser och material såsom vatten, produktråvara och andra insatsmedel genom hela kedjan, innefattande såväl leverantörsled och produktionsled som användarled och avfallshantering. I områden där verksamheten har betydande effekt på vattenresurser ska bolaget ta särskild hänsyn till samhällets och ekosystemens vattenbehov.
- Begränsar utsläpp till luft och vatten, samt mängden avfall och störande buller och uppmuntras även att följa relevanta industristandarder för avfallshantering till exempel Global Tailings Industry Standard för gruvbolag.
- Värnar den biologiska mångfalden med särskilt beaktande av IUCN:s lista över hotade växt- och djurarter, marker med höga bevarandevärden, samt nationalparker, naturreservat och UNESCO:s världsarvslista, samt bekämpar invasiva arter. Detta är särskilt relevant vid skogsbruk, jordbruk och verksamhet i ekologiskt känsliga områden.
- Kartlägger verksamhetens kemikalieanvändning, både i produktion och i produkter, i syfte att fasa ut skadliga kemikalier, minimera spridningen av kemiska preparat såsom bekämpningsmedel, ersätta farliga kemikalier med ofarliga alternativ, främja cirkulära materialflöden och kunna erbjuda fullständiga materialdeklarationer.
- Tar initiativ för att främja större ansvarstagande för miljö och klimat, till exempel genom att erbjuda miljöanpassade produkter och tjänster och i den mån det är lämpligt att använda bästa möjliga teknik.
- Har ett systematiskt och proaktivt arbete för att undvika olyckor som kan orsaka skada på miljö samt beredskapsplaner ifall en olycka inträffar. Bolagen undviker även att bedriva verksamhet på platser där en eventuell olycka får irreversibla konsekvenser på miljön. Bolag med gruv- och fossil verksamhet undviker borttagning av bergstoppar (mountain top removal), samt skadlig och riskfylld avfallshantering som att tömma avfall i floder, vattendrag eller på havsbotten.

4.2 Mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna är universella och gäller för alla. De slår fast att alla människor, oavsett land, kultur och sammanhang, är födda fria och lika i värde och rättigheter.

Bolag har möjlighet att påverka mänskliga rättigheter i en positiv riktning och höja välståndet i de länder och samhällen där de verkar, men de löper även risk att medverka till kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Det kan ske antingen genom inköp, produktion och försäljning eller genom partnerskap och finansiering. Exempel på kränkningar av mänskliga rättigheter som bolag riskerar att vara delaktiga i är barnarbete, tvångsarbete eller trafficking, användning av övervåld hos anlitade säkerhetsvakter, begränsningar av yttrandefriheten samt handel med konfliktmineraler. Andra risker är tvångsflyttning av samhällen med otillräcklig kompensation, landgrabbing, samt inskränkningar i sårbara gruppers (t ex ursprungsbefolkningars) försörjningsmöjligheter.

De största riskerna för kränkningar av grundläggande mänskliga rättigheter finns i svaga demokratier och konfliktzoner. Vidare är vissa branscher särskilt exponerade för risker kopplade till mänskliga rättigheter. Bland dessa finns till exempel gruvindustri, olja och gas, jordbruk, skogsbruk, infrastruktur, teleoperatörer och textilindustri.

Förväntningar och rekommendationer

Vi vill att de bolag som vi investerar i respekterar och stödjer mänskliga rättigheter inom sina respektive påverkanssfärer. Med det avser vi de intressenter eller områden som bolagen har någon form av kontroll eller inflytande över och därmed reella möjligheter att motverka eventuella kränkningar av mänskliga rättigheter. Våra förväntningar på ett utvecklat förhållningssätt kring mänskliga rättigheter är som störst på de bolag som har verksamhet i regioner och branscher som är särskilt exponerade mot risker för kränkningar av mänskliga rättigheter.

För att minimera risken för kränkningar av mänskliga rättigheter förväntar vi oss att bolagen har en koncernövergripande policy kring mänskliga rättigheter och systematiserar tillämpningen av policyn genom att regelbundet analysera riskerna för att bolagen skulle bidra till kränkningar av mänskliga rättigheter och därefter upprättar en handlingsplan baserat på resultatet. Bolagen bör ha en process för att registrera och rapportera missförhållanden och för hur de skyddar sina informationskällor. Vidare bör bolagen öppet redogöra för risker, mål och resultat beträffande mänskliga rättigheter samt använda bolagets inflytande för att främja mänskliga rättigheter där så är möjligt. Exempelvis förväntar vi oss att bolagen (ej uttömmande):

- Håller sig underrättade om och bedömer såväl positiva som negativa konsekvenser av sin verksamhet med avseende på mänskliga rättigheter.
- Respekterar barns rättigheter och beaktar barnets bästa i alla beslut som rör barn.
- Motverkar och förebygger skadligt barnarbete, tvångsarbete och trafficking i egen verksamhet, hos leverantörer eller samarbetspartners samt har processer för hur de ska agera om det ändå skulle påträffas.
- Undviker aktiviteter som bryter mot EU:s regelverk för konfliktmineraler.
- Respekterar rättigheterna för personer med funktionsnedsättning i samhället generellt.
- Vidtar åtgärder för att värna de mänskliga rättigheterna hos de människor som berörs av bolagens verksamhet och för att lokala intressen ska beaktas. Detta är av särskild vikt i relationen till ursprungsbefolkningar, vilka ska bjudas in till meningsfulla konsultationer i de fall de berörs av bolagens verksamheter.
- Säkerställer att eventuell omlokalisering till följd av bolagens verksamhet är förenlig med mänskliga rättigheter och inte påverkar lokalbefolkningens möjligheter till försörjning eller underblåser konflikt.
- Utvärderar om deras verksamhet kan bidra till otillbörlig övervakning eller till att yttrandefriheten inskränks och hur bolagen i så fall kan hantera det.
- Tillser att de anställdas och anläggningarnas säkerhet inte sker på bekostnad av lokalbefolkningens säkerhet. Detta är av särskild vikt i relationen med offentliga och privata säkerhetsvakter.

4.3 Arbetsvillkor

Att människor har ett arbete är en grundläggande förutsättning för samhällets välbefinnande och utveckling. En god och säker arbetsmiljö är en bidragande faktor till ökad produktivitet och därför en viktig faktor för bolagens långsiktiga lönsamhet.

Att säkerställa goda arbetsförhållanden bör därför vara en central fråga för alla bolag. I vissa branscher och regioner är dock riskerna för missförhållanden större. Det gäller exempelvis arbetskraftsintensiva branscher, bolag med verksamhet eller leverantörer i låglöneländer samt branscher med särskilda säkerhetsrisker såsom gruvinområden, byggsektorn och transport. De risker vi ser är bland annat brister i föreningsfriheten, diskriminering på arbetsplatsen, utnyttjad arbetskraft med avseende på arbetstid och ersättning samt riskfyllda arbetsplatser och arbetsmoment.

Förväntningar och rekommendationer

Vi vill att bolagen vi investerar i verkar för att erbjuda de anställda goda arbetsförhållanden. Det gäller såväl bolagens egna anställda som anställda hos dess leverantörer och samarbetspartners. Våra förväntningar på ett utvecklat och systematiskt arbetssätt är som störst på de bolag som har verksamhet i regioner och branscher där riskerna för bristande arbetsförhållanden är högst.

Vi förväntar oss att bolagen har en koncernövergripande policy som behandlar arbetsförhållanden samt att de utvecklar system och rutiner för uppföljning av policyn samt att de säkerställer att de anställda vet vad som gäller om överträdelser påträffas. Vidare bör bolagen ha processer för att hantera klagomål från anställda och lösa eventuella konflikter kopplade till arbetsplatsen. Exempelvis förväntar vi oss att bolagen (ej uttömmande):

- Förebygger och motverkar barnarbete i sin värdekedja, samt skyddar unga anställda mot ekonomiskt utnyttjande och mot att utföra arbete som kan hindra deras skolgång eller äventyra deras hälsa och utveckling.
- Har ett systematiskt och proaktivt arbete för att säkerställa arbetstagarnas hälsa och säkerhet och för att arbetsplatsen ska vara säker, samt att beredskapsplaner finns på plats ifall en olycka inträffar.
- Arbetar för en generell god arbetsmiljö som uppmuntrar till utveckling och trivsel och som minskar olycksriskerna.
- Erbjuder skäliga arbetsvillkor exempelvis med avseende på arbetstid, övertid, semester, minimiålder och att de anställda alltid ges tillgång till vatten, sanitet och god ventilation på arbetsplatsen. Detta är även viktigt ur ett barnperspektiv då vår uppfattning är att barns situation gynnas av att deras föräldrar har goda arbetsvillkor.
- Upprätthåller föreningsfrihet och erkänner rätten till kollektiva förhandlingar, inklusive att respektera alla nationellt fastställda minimilöner eller kollektivavtalade löner och sträva efter att tillämpa levnadslöner.
- Arbetar för att eliminera alla former av diskriminering på arbetsplatsen, inklusive men inte begränsat till kön, sexuell läggning, transpersoners identitet eller uttryck, etnicitet, religion av annan tro, funktionshinder och ålder, samt förebygger och motverkar psykisk ohälsa bland de anställda.
- Främjar mångfald och jämställdhet på arbetsplatsen samt strävar efter jämställd representation av kvinnor och män i chefspositioner samt jämställd lön.

4.4 Affärsetik

Vår uppfattning är att en hög affärsetisk nivå gynnar bolagens långsiktiga konkurrenskraft och framgång.

För det enskilda bolaget kan korruption undergräva effektiv styrning och leda till att beslut fattas på felaktiga grunder. Sett ur ett bredare perspektiv kan korruption och kartellbildning skada funktionerna på den fria marknaden och underminera demokrati och därmed hindra ekonomisk, social och politisk utveckling. Trenden mot kraftigare regleringar ställer också allt högre krav på bolag samtidigt som brister i bolags anti-korruptionsarbete kan medföra höga kostnader i form av böter och uteslutning från framtida upphandlingar.

Vissa regioner och branscher är särskilt exponerade mot korruption och andra affärsetiska tveksamheter. Däribland finns till exempel svaga demokratier samt licensstyrda branscher med stora kontrakt samt de fall där införsäljning till stor del sker via agenter eller marknads konsulter, såsom telekom, försvarsindustrin och byggsektorn. Vad gäller penningtvätt bedöms finansbranschen samt spelindustrin vara särskilt utsatta.

Förväntningar och rekommendationer

Vi vill att de bolag vi investerar i ska upprätthålla en hög affärsetisk nivå i organisationen. Det omfattar bland annat att motarbeta alla former av korruption, kartellbildning och penningtvätt, ha en ansvarsfull marknadsföring och en sund kultur och ersättningsstruktur i bolaget. Det är ett långsiktigt och kontinuerligt arbete som måste anpassas utifrån bolagets specifika verksamhet, bransch och geografi.

Vi anser att bolag ska ha god insikt i de affärsetiska risker som föreligger på de marknader där de verkar och även ha rutiner för att hantera dessa i samtliga led av deras verksamhet. Vi förväntar oss att bolagen vi investerar i har en koncernövergripande policy/uppförandekod som behandlar bolagets affärsetiska förhållningssätt, att de utvecklar rutiner för uppföljning av policyn som står i proportion till bolagets risker och att de har en levande och öppen dialog om affärsetiska frågor. Återkommande utbildningsaktiviteter kan vara ett inslag och rotation på särskilt utsatta positioner ett annat. Vidare anser vi att bolag bör ha en lättillgänglig kanal för rapportering av affärsetiska tveksamheter och följa upp rapporterade fall skyndsamt och med skydd åt visselblåsaren. Exempelvis förväntar vi oss att bolagen (ej uttömmande):

- Betonar vikten av nolltolerans kring korruption, karteller och andra konkurrenshämmande aktiviteter i alla led och under alla omständigheter, inklusive agenter och marknads konsulter. Budskapet från styrelse och ledning i dessa frågor ska vara tydligt och konsekvent.
- Upprätthåller solida system för att förhindra penningtvätt i de fall bolaget riskerar att möjliggöra penningtvätt genom verksamhetens art.
- Hanterar alla affärsrisker inklusive skatterisker, och har en för investerare transparent redovisning av skatter och bolagsstruktur, samt att de följer riktlinjer från nationella skattemyndigheter och internationella organisationer som OECD (t ex land-för-land-rapportering).
- Identifierar potentiella intressekonflikter relaterade till bolagets verksamhet eller anställda och upprättar riktlinjer och åtgärdsplaner kring dessa.
- Tillämpar en ansvarsfull marknadsföring som syftar till att ge korrekt och ärlig information till kunderna och där sårbara konsumentgrupper, såsom barn, särskilt beaktas. Detta är av särskild vikt vid marknadsföring och försäljning av produkter som kan anses ohälsosamma eller leda till beroende.
- Transparent rapporterar kring lobbying och politiska donationer samt utvärderar om eventuella andra intressen hos donationsmottagaren ligger i linje med bolagets intressen.
- Arbetar för en sund företagskultur som bygger på god bolagsstyrning, integritet, transparens samt ledningens goda föredöme.

4.5 Särskilda sektorer

4.5.A RÅVAROR MED HÖG AVSKOGNINGSRISK

Vi har höga förväntningar på företag att hantera avskogningsrisker i sina värdekedjor, med särskilt fokus på råvaror med hög risk.

Skogar spelar en viktig roll för att bromsa klimatförändringarna då de absorberar cirka en tredjedel av den CO₂ som släpps ut från förbränning av fossila bränslen varje år. Förlusten av skogsområden, drivet av produktionen av vissa jordbruksråvaror, står för en betydande del av alla CO₂-utsläpp, mer än hela EU, och Amazonas släpper nu ut mer CO₂ än den kan absorbera.

IPCC:s rapport 2021 slog fast att omedelbara, snabba och storskaliga åtgärder krävs om utsläppen ska minska efter 2025 och uppvärmningen begränsas till 1,5°C. Som hemvist för omkring en femtedel av världens befolkning och tre fjärdedelar av världens växter och djur, är skogar också avgörande för att bevara den biologiska mångfalden och främja allt liv på jorden, inklusive människor som bor i skogsområden och/eller är beroende av produkter från skogen. I ett globalt sammanhang uppskattas det att över hälften av världens BNP är beroende av naturen och dess tjänster, såsom pollinering, vattenkvalitet och sjukdomsbekämpning.

Därför hamnar den accelererande globala avskogningen och den storskaliga omvandlingen av skogsmark i skärningspunkten mellan klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald, samtidigt som det kan ha allvarliga negativa effekter på de mänskliga rättigheterna. Vi inser också att det kan finnas intressekonflikter mellan tillgång till näring idag och långsiktig livsmedelssäkerhet, varför vi förespråkar en balanserad strategi där innovation och samarbete är avgörande.

Ställningstagandets omfattning

Vi definierar avskogning som förlust av naturlig skog till följd av omställning till jordbruk eller annan alternativ markanvändning, omvandling till plantage, eller allvarlig eller ihållande degradering av naturmiljön.

Huvudfokus för detta ställningstagande är råvaror med särskilt hög avskogningsrisk, såsom soja, palmolja, nötkött och läder, samt timmer, papper och massa, som har visat sig vara direkt kopplade till den accelererande avskogningen och förlusten av biologisk mångfald.

I vår analys och vårt påverkansarbete prioriterar vi producerande företag med direkt påverkan, men vänder oss också till företag längre ner i värdekedjan (handel, bearbetning, tillverkning, detaljhandel, finansiering) eftersom de har både inflytande och ansvar för att minimera riskerna för avskogning i sin leveranskedja.

Avverkning i tempererade regioner, som en del av industriella skogsbruksmetoder, anses generellt ha lägre risker än avverkning i tropiska regioner på grund av gällande skogsbrukslagstiftning som reglerar sektorn, markanvändningen och de metoder som används. Vetenskapliga bevis är dock tvetydiga, och det finns en oro över skogssektorns effekter på klimat, biologisk mångfald och mänskliga rättigheter. Vi fortsätter att följa den pågående vetenskapliga forskningen och policyutvecklingen inom detta område och för dialog med relevanta företag.

Förväntningar och rekommendationer

Skandias ambition är en investeringsportfölj med bolag som arbetar i enlighet med höga skogsbruksstandarder. Vi har höga förväntningar på företag att hantera avskogningsrisker i sina värdekedjor med särskilt fokus på råvaror med hög risk. Vi uppmanar företag med avskogningsrisker i sin värdekedja till ett offentligt åtagande att sträva efter avskogningsfri produktion och materialanskaffning. Vi rekommenderar att åtagandet inkluderar (i tillämpliga fall):

- Respekt för mänskliga rättigheter, såsom sedvanerätt och urbefolkningars och lokalsamhällens nyttjanderätt.
- Att öka spårbarheten för att säkerställa efterlevnad genom hela försörjningskedjan.
- Att förhindra negativ påverkan på skogar med högt bevarandevärde (HCV) och högt kolförråd (HCS).
- Tydliga leverantörskrav från inköpande företag, inklusive ett absolut förbud mot illegal avverkning, samt processer för att kontinuerligt se över alla kritiska steg i värdekedjan.
- I relevanta fall ha en ambition om att en hög andel produktions- och/eller inköpsvolymerna ska vara certifierade i enligt etablerade hållbarhetsstandarder (som RSPO³, RTRS⁴, FSC/PEFC⁵ och RSB⁶).

Ansats och åtagande

Genom påverkan och samverkan kommer Skandia att göra vårt bästa för att eliminera råvarudriven avskogning från företag i vår investeringsportfölj till 2025. Vi inser att detta kommer att bli en utmaning, eftersom endast få företag med betydande användning av råvaror med hög avskogningsrisk ännu kan garantera en avskogningsfri försörjningskedja.

Regelbundna analyser av direkta och indirekta avskogningsrisker i vår portfölj av börsnoterade aktier och företagsobligationer kommer att vägleda våra påverkansaktiviteter och resultat kommer att rapporteras årligen.

4.5.B FOSSILA BRÄNSLEN

De globala klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och användning av fossila bränslen är en starkt bidragande orsak till detta. Vår ambition är att väsentligt och stegvis minska vår exponering mot fossil energi och samtidigt öka exponeringen mot bolag som bidrar positivt till klimatomställningen.

Vi är ödmjuka inför att klimatfrågan är komplex och att konsekvenserna kan vara svåra att överblicka. Vi baserar vår analys och åtaganden på den forskning som slår fast att den accelererande klimatförändring vi ser idag till övervägande del kommer från mänskliga aktiviteter.

Den samlade forskningen pekar på att om temperaturen stiger med mer än 2°C finns det risk för en markant förändring av livsvillkoren genom till exempel ökad omfattning av naturkatastrofer såsom torka, stigande havsnivåer, översvämningar och värmeböljor. Vi ställer oss bakom ambitionen att begränsa temperaturökningen till 1,5°C, då det enligt forskningen skulle eliminera några av de mest skadliga klimateffekterna på ekosystem och samhälle.

Energi och klimat är nyckelfrågor för den framtida utvecklingen. För oss som kapitalförvaltare är det viktigt att förstå hur vår egen verksamhet påverkar klimatet, direkt och indirekt, och vara medvetna om risker och möjligheter förknippade med energi och klimat i de bolag vi investerar i. Både fysiska klimatrisker och så kallade omställningsrisker skapar finansiella risker, på kort, medellång och lång sikt. I företag som har förmåga att ställa om sin verksamhet och bidra med klimatlösningar ser vi å andra sidan stora möjligheter. Läs mer om vår ansats i [Ståndpunkt i klimatfrågan](#).

³ Roundtable for Sustainable Palm Oil

⁴ Roundtable for Responsible Soy

⁵ Forest Stewardship Council/Programme for the Endorsement of Forest Certification

⁶ Roundtable on Sustainable Biomaterials

Beträffande kol ser vi även andra utmaningar, vid sidan av de klimatrelaterade, i form av lokala och regionala hälsoproblem på grund av luftföroreningar (smog). Enligt Världshälsoorganisationen WHO:s uppgifter dör flera miljoner människor varje år till följd av luftföroreningar. Vidare finns det risk för explosioner i dåligt ventilerade kolgruvor eftersom kolbrytningen frigör explosiva gaser. Kolgruvor med bristande arbetsmiljö- och säkerhetsarbete är därmed en säkerhetsrisk för gruvarbetarna som kan leda till olyckor med dödlig utgång. Även andra fossila bränslen omfattas av höga miljö- och hälsorisker, kopplat till utsläpp och föroreningar vid utvinning, transport, lagring och användning. Därtill kommer energi- och resursförbrukning vid utvinningen, där det är stor skillnad på olika typer av olje- och gasfyndigheter. Så kallade okonventionella källor är fyndigheter som är betydligt mer komplicerade och resurskrävande att utvinna jämfört med konventionell landbaserad utvinning.

Ställningstagandets omfattning

Detta ställningstagande rör våra investeringar inom energisektorn (utvinning och kraftproduktion).

Ansats och åtagande

Fossila bränslen täcker idag en stor del av energibehovet i världen och spelar därmed en väsentlig roll i den globala ekonomin och energiförsörjningen. För att vara hållbart måste världens energibehov mötas med beaktande av både klimat, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Ingen enskild energikälla är perfekt ur alla dessa tre perspektiv.

Ur klimatsynpunkt är förbränningen av fossila bränslen av särskild betydelse, då den utgör det största bidraget till klimatförändringarna. Det råder stor samstämmighet om att en omställning från fossil energiförsörjning till fossilfri är nödvändig om vi ska klara Parisavtalets 1,5-gradersmål.

Det mesta av klimatomställningen ligger framför oss och är långsiktig. Samtidigt pekar mycket på att utvecklingen kommer att accelerera i takt med nya regleringar och tekniskiften. Det är positiva förändringar för klimatet och mänskligheten, men utgör stora utmaningar för företag som bygger sin affär på kol, olja och gas, då det ekonomiska värdet på fossila tillgångar och fossilbaserade affärsmodeller riskerar att minska. "Strandade tillgångar" är ett begrepp som beskriver hur vissa tillgångar blir värdelösa, eller till och med får ett negativt värde.

Vår ansats för att investera i linje med klimatomställningen bygger på en bedömning som anlägger två perspektiv: å ena sidan bolagens förmåga att ställa om, å andra sidan deras vilja att klimatanpassa sin verksamhet.

Förmåga bedöms genom följande, där en högre exponering i samtliga fall förmodas innebära sämre förutsättningar för omställning än en lägre:

- Bolagets nuvarande verksamhet inom fossil energi (utvinning eller kraftgenerering) i förhållande till fossilfri.
- Bolagets exponering mot termiskt kol (utvinning eller kraftgenerering), det bränsle som har den allra högsta koldioxidintensiteten och som därmed står först på tur att behöva avvecklas ur den globala energimixen.
- Bolagets exponering mot så kallade okonventionella källor, vilket i detta fall avser utvinning av oljesand och utvinning i norra Arktis. Dessa olje- och gasfyndigheter är svårtillgängliga, energikrävande och dyra att utvinna, samt omfattas av mycket stora risker för allvarlig lokal miljöpåverkan.

Vilja bedöms genom:

- Bolagets uttalade mål och ambitionsnivå för klimatanpassning.
- Bolagets strategiska investeringar i fossilfria alternativ. Fortsatta investeringar i så kallade okonventionella fossila energikällor ses som en signal om en mycket låg vilja till omställning.
- Bolagets agerande i förhållande till globala klimatavtal, samt regionala eller lokala klimatregleringar. Detta avspeglas bland annat i bolagens politiska lobbyingstrategier, som kan vara både för och emot starkare klimatlagstiftning. Lobbying mot klimatregleringar ser vi som en signal om att bolagets vilja till klimatanpassning är begränsad.

Sammantaget ger dessa punkter en bild av bolagets beredskap och attityder i förhållande till den globala klimatomställningen.

Skandia väljer bort:

Vi väljer bort innehav i energibolag som genom sin verksamhet och sitt beteende enligt oss agerar tydligt i strid med Parisavtalets mål och scenarier och som vi därmed bedömer även är dåligt rustade för framtiden.

Vi minskar successivt våra placeringsportföljers olika typer av exponeringar mot den fossila energisektorn. Vi väljer då bort investeringar i bolag vi bedömer har betydande utmaningar att ställa om sin verksamhet i linje med Parisavtalets 1,5-gradersmål:

- Bolag som utvinner termiskt kol (om mer än 5 procent av omsättningen).
- Bolag som utvinner oljesand eller bedriver utvinning i norra Arktis (om mer än 5 procent av omsättningen).
- Kraftproducenter med hög andel kol (om mer än 25 procent av kapaciteten och/eller omsättningen).
- Energibolag som motverkar Parisavtalet via omfattande lobbying.

Skandia väljer in:

Medan vi minskar vår exponering mot utvinning av fossila bränslen och kolbaserad kraftproduktion, ökar vi våra investeringar i bolag som bidrar med lösningar till klimatomställningen. Inom energisektorn finns exempelvis kraftproducenter som redan idag har en nära 100 procent förnybar energimix, samt så kallade omställningsbolag, som strategiskt och skyndsamt ställer om från fossil till förnybar energi.

Skandia påverkar:

Vi för löpande dialoger med bolag i energisektorn om hur de kan agera för att minimera klimatrisker och bidra positivt till klimatomställningen. Skandia är en så kallad TCFD Supporter⁷, vilket innebär att vi ställer oss bakom en ökad transparens kring klimatrisker och uppmanar företag att utveckla sin klimatriskanalys och -rapportering. Vi ser det även som positivt om bolag i energisektorn främjar ökad forskning och utveckling av fossilfria energislag, renare förbränning av fossila bränslen samt samverkar inom internationella initiativ kring dessa frågor.

4.5.C ALKOHOL

De flesta människor kan dricka alkohol om de vill, utan att det äventyrar hälsan medan andra kan bli alkoholberoende redan i unga år. Hållbarhetsrisker med alkohol är sociala och hälsomässiga skadeverkningar som ett resultat av beroende och missbruk av alkohol.

Alkoholberoende ökar riskerna för negativa sociala och ekonomiska konsekvenser för individen själv och för de närstående. Socialt utanförskap, misshandel, rattfylleri, fysisk och psykisk ohälsa är exempel på följder av beroende eller missbruk, följder som även kan påverka medberoende och närstående. Alkoholmissbruk i familjen äventyrar barns säkerhet och kan minska barnets förutsättningar för en trygg och hälsosam livsmiljö. Våld i hemmet och i nära relationer är också risker förknippade med missbruk av alkohol.

Förväntningar och rekommendationer

Skandia kan investera i bolag som producerar och säljer alkoholhaltiga drycker. Vi förväntar oss dock att de uppträder ansvarsfullt avseende sina produkter och i sin marknadsföring. Företagen bör kunna visa att de vill ta ansvar för en självreglering av verksamheten i syfte att förebygga socialt och miljömässigt skadliga effekter av produkterna.

Genom vårt ställningstagande strävar Skandia efter att bidra till minskad ohälsa och förebyggande av socialt och ekonomiskt utanförskap kopplat till skadeverkningar från alkoholkonsumtion.

Utöver de riktlinjer som framgår av Skandias Policy om ansvarfulla investeringar förväntar vi oss att bolag som är involverade i produktion eller distribution av alkohol:

- Följer en lämplig branschkod eller uppför en egen kod för ansvarsfull marknadsföring och försäljning.
- Genomför aktiv påverkan på sina leverantörer för att hantera och förebygga hållbarhetsrisker kopplade till alkoholkonsumtion.

⁷ Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) är ett internationellt initiativ för att öka företags och investerares medvetenhet om och öppenhet kring klimatrelaterade risker som kan påverka deras långsiktiga finansiella ställning.

4.5.D CANNABIS

Cannabis är den vanligaste formen av narkotika i både Sverige och övriga världen.⁸ Världshälsoorganisationen visar på hälsorisker med nyttjande av cannabis både på kort och lång sikt samt under graviditet.⁹

Samtidigt används cannabis i flertalet länder för medicinskt bruk för t.ex. smärtlindrande effekter, minska krampanfall hos vissa patientgrupper eller öka aptiten hos andra. Läkemedelsverket i Sverige har godkänt vissa läkemedel med aktiv cannabis-substans som är testade och godkända. I andra länder är medicinsk användning av icke-läkemedelsklassad cannabis mer vanligt.

I Sverige är det illegalt att odla, inneha, använda och sälja cannabis för rekreativ bruk samt att hjälpa andra att införskaffa cannabis. Cannabis för rekreativ bruk är även illegalt i de flesta andra länder i världen med några få undantag. I flera av de länder och stater där cannabis kommer att eller har legaliserats, för både medicinsk användning och rekreativ användning, har många nya bolag etablerats och den legala cannabismarknaden är i en expansionsfas som Skandia följer men förhåller sig till med stor försiktighet.

Ansats och åtagande

Skandia har en restriktiv hållning till bolag som producerar eller distribuerar medicinsk cannabis. Vårt ställningstagande utgår från Skandias syn på en god hälsa samt Sveriges hållning i frågan.

Skandia avstår från att investera i bolag som är involverade i produktion och distribution av cannabis för rekreativ användning. Kriteriet omfattar bolag vars intäkter från cannabisproduktion och/eller -distribution överstiger 5% av bolagets totala omsättning.

Skandia kan investera i bolag som tillverkar läkemedel som innehåller verksam cannabis-substans förutsatt att läkemedlet blivit testat och godkänt av ett nationellt läkemedelsverk eller motsvarande.

Vad gäller cannabis för medicinskt bruk, där preparatet inte är godkänt av ett läkemedelsverk eller motsvarande, har Skandia en mycket restriktiv hållning och gör en bedömning av respektive bolag för att förstå bolagets produkter och hur dessa föreskrivs och distribueras. Skandia kommer att ta ställning från fall till fall när det gäller att investera, alternativt avstå från investering, i bolag som producerar och distribuerar cannabis för medicinsk användning.

4.5.E TOBAK

Tobak är ett globalt folkhälsoproblem med vetenskapligt belagda hälsorisker för individer som brukar dessa produkter.

Lungcancer, hjärt- och kärlsjukdomar och kronisk obstruktiv lungsjukdom (KOL) är de mest uppmärksammade problemen och innebär såväl lidande för individen som stora kostnader för samhället genom sjukskrivningar och produktionsbortfall.

Ansats och åtagande

Skandia avstår från att investera i bolag med tillverkning av cigaretter, cigarrer, pipetobak, snus, tuggtobak och andra tobaksrelaterade produkter.¹⁰ Skandia förväntar sig att bolag som distribuerar tobaksprodukter gör detta på ett ansvarsfullt sätt.

Genom vårt ställningstagande strävar Skandia efter att bidra till minskad ohälsa och förebyggande av de samhällsekonomiskt negativa konsekvenser som tobak kan innebära.

Förväntningar och rekommendationer

Utöver de riktlinjer som framgår av Skandias Policy om ansvarsfulla investeringar förväntar vi oss att bolag som marknadsför och/eller distribuerar tobak eller tobaksrelaterade produkter:

- Följer en lämplig branschkod eller uppför en egen kod för ansvarsfull marknadsföring och försäljning.
- Genomför aktiv påverkan på sina leverantörer för att hantera och förebygga hållbarhetsrisker kopplade till marknadsföring och försäljning.

⁸ <http://beroendecentrum.se/fakta/droger/cannabis/>

⁹ http://www.who.int/substance_abuse/facts/cannabis/en/

¹⁰ Uteslutningen gäller produktion av produkter som helt eller delvis är framställda av tobaksblad som råvara och som är avsedda att rökas, tuggas eller snusas. Nikotintuggummin, nikotinplåster och e-cigarett omfattas ej då de ej innehåller tobak utan klassas som läkemedel i Sverige och är produkter avsedda för att minska konsumtionen av tobak. Vi följer utvecklingen på detta område och kan därmed komma att ompröva våra avgränsningar för detta ställningstagande.

4.5.F KOMMERSIELL SPELVERKSAMHET

Spel är i många fall en ofarlig sysselsättning som kan fylla ett syfte som underhållning. Vissa individer har emellertid svårt att sätta gränser för sitt spelande, vilket kan leda till spelmissbruk och spelberoende som kan orsaka enskilda individer och samhället stora skador.

Det kan vara ekonomiska förluster eller att den tid och energi som läggs ner på spel gör det svårt att upprätthålla viktiga sociala relationer och en ordnad ekonomi som följd av spelmissbruk. Andra hållbarhetsaspekter med koppling till vadslagningsspel är bland annat anti-korruption och motverkande av penningtvätt. Den digitala marknaden för spel är under snabb utveckling och förändring, vilket innebär att bolag som marknadsför spel digitalt får hantera komplexiteten med olika marknadens regelverk och tolkningen av dessa.

Förväntningar och rekommendationer

Skandia kan investera i bolag som producerar och marknadsför vadslagningsspel.¹¹ Vi förväntar oss dock att bolagen uppträder ansvarsfullt avseende sin spelproduktion och i sin marknadsföring och försäljning. Bolagen bör kunna visa att de vill ta ansvar för en självreglering av verksamheten i syfte att förebygga negativa sociala, hälsomässiga och ekonomiska effekter av produkterna.

Utöver de riktlinjer som framgår av Skandias Policy om ansvarsfulla investeringar förväntar vi oss att bolag som är involverade i kommersiell spelverksamhet:

- Följer en lämplig branschstandard eller uppför egna metoder för ansvarsfull marknadsföring och försäljning.
- Genomför aktiv påverkan på sina leverantörer för att hantera och förebygga hållbarhetsrisker och spelmissbruk.
- Aktivt arbetar för att förebygga korruption och penningtvätt.

¹¹Här avses kommersiell spelverksamhet där deltagaren satsar pengar med förhoppning om att få tillbaka ett större belopp och där verksamheten är ägnad att ge anordnaren en ekonomisk vinning.

4.5.G FÖRSVARSDINDUSTRI

Skandia tillåter investeringar i försvarsindustri, men med vissa undantag. Vi har däremot respekt för att sparare kan ha olika syn på frågan och erbjuder därför även sparprodukter helt utan exponering mot vapen och krigsmateriel.

FN stödjer nationers rätt att försvara sig vid beväpnad attack, vilket medför ett berättigande för vapenindustrin. Däremot finns inget stöd för användning av massförstörelsevapen, vapen som orsakar onödigt lidande eller som verkar urskillningslöst och inte gör skillnad på militära eller civila mål.

Ansats och åtagande

Skandia investerar inte i bolag som utvecklar, producerar, underhåller eller distribuerar komponenter eller system specifikt utvecklade för kontroversiella vapen, se definitioner nedan.

Klusterbomber

Användandet av klusterbomber är kontroversiellt, bland annat på grund av att klusterbomber verkar urskillningslöst och för att de kan laddas med bomber som inte detonerar omedelbart, vilket försvårar återuppbyggnaden av ett bombat område och kan leda till stora civila förluster.

Antipersonella landminor

Användandet av landminor är kontroversiellt, bland annat på grund av att landminor verkar urskillningslöst och för att de inte detonerar omedelbart, vilket försvårar återuppbyggnaden av ett område och kan leda till stora civila förluster.

Kärnvapen

Kärnvapen verkar urskillningslöst och strider därmed mot proportionalitetsprincipen. Dess effekter kan ha allvarlig påverkan på människor, djurliv och växtlighet för oöverskådlig tid framöver.

Kemiska stridsmedel

C-krigföring, innebär att kemiska stridsmedel avsiktligt sprids vid konflikter för att genom giftverkan skada människor, djur eller växter, eller för att tvinga fram skyddsåtgärder (C-skydd).

Biologiska stridsmedel

B-krigföring, innebär att biologiska stridsmedel, främst sjukdomsalstrande mikroorganismer, bakterier, virus och svampar, avsiktligt sprids för att vålla skada och sjukdom bland människor, djur eller växter.

Förväntningar och rekommendationer

Utöver involvering i kontroversiella vapen finns det ytterligare höga hållbarhetsrisker för företag verksamma inom försvars- och vapenindustrin på grund av att produkterna är dödliga med potentiellt förödande effekter för människor och samhällen. Utöver detta präglas branschen av brist på transparens samt hög risk för mutor och korruption. Skandia förväntar sig därför att bolag inom vapenindustrin upprätthåller en hög standard för ansvarsskyldighet och integritet bl a genom att:

- avstå från export av vapen till länder som är föremål för EU- eller FN-sanktioner eller till regimer som systematiskt kränker mänskliga rättigheter,
- noggrant analysera och åtgärda risker så att vapnen inte används för allvarliga kränkningar av internationella mänskliga rättigheter,
- följa rådande lagar och förordningar,
- följa beslut av relevanta exportlicensnämnder i respektive land, vilket även omfattar produkter med dubbel användning (sk dual use) som kan användas för både civila och militära ändamål.

4.6 Statsobligationer

Vi vill att de länder vi investerar i bidrar till en hållbar utveckling. Skandia investerar därför inte i statsobligationer utfärdade av stater som inte ansluter sig till grundläggande demokratiska principer, som systematiskt och allvarligt kränker mänskliga rättigheter eller där korruptionen är utbredd på en central nivå.

Vi investerar endast i statsobligationer utgivna av utvecklade ekonomier, vars regimer och myndigheter vi generellt sett har stort förtroende för. Vår uppfattning är att demokrati, stabilitet, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption är centrala frågor för ett lands långsiktiga utveckling och styrning.

För att säkerställa att staterna som vi investerar i hanterar grundläggande hållbarhetsfrågor, arbetar för att trygga fred och säkerhet samt främjar demokrati och mänskliga rättigheter gör vi en landanalys. Vi baserar vår landanalys på flera olika publika och respekterade källor, framför allt svenska Regeringskansliets sanktionslista och World Bank Worldwide Governance Indicators, men även Freedom House, Transparency International med flera väger in i vår bedömning.

I dagsläget är runt 40 stater föremål för exkludering av statsobligationer. Vi ser positivt på gröna och/eller sociala obligationer och kan i vissa fall göra avsteg från exkluderingslistan för den typen av instrument om vi finner det motiverat och bedömer att investeringen skulle gagna en positiv utveckling i landet. Skandia har för närvarande främst exponering mot svenska statsobligationer.

Skandia kan investera i statligt kontrollerade bolag i länder på exkluderingslistan, men har generellt en restriktiv hållning till sådana bolag. I de fall vi bedömer att ett statligt kontrollerat bolag, genom sin verksamhet och/eller starka koppling till staten, bidrar till normöverträdelser kan bolaget bli föremål för exkludering.

Vi ser löpande över kriterier, källor samt utfallet av processen.

4.7 Övrigt

Nedan ger vi övergripande kommentarer på hur vi ser på aktuella frågor som vi följer och förhåller oss till på olika sätt i vår förvaltning. Vissa av dessa kan i framtiden komma att omfattas av mer utförliga ställningstaganden, i de fall vi bedömer att det finns stor relevans för våra investeringar.

4.7.A KÄRNKRAFT

För att vara hållbart måste världens energibehov mötas med beaktande av både miljö/klimat, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Ingen enskild energikälla är perfekt ur alla dessa tre perspektiv. IPCC:s klimatscenarier pekar på att kärnkraft kommer att vara en del av framtidens fossilfria energisystem om Parisavtalets 1,5-gradersmål ska kunna nås. Säkerhetsfrågorna behöver ges högsta prioritet vid all pågående drift och ny etablering av kärnkraft, givet de mycket allvarliga konsekvenserna vid ett eventuellt haveri eller om hanteringen av bränsle och/eller avfall fallerar. Vi följer utvecklingen inom ny kärnkraftsteknologi med ödmjukhet inför att det kommer ta decennier innan bättre och säkrare lösningar kan vara i drift i större skala. Noteras bör också att Europaparlamentet beslutat att viss kärnkraftsverksamhet på vissa villkor ska räknas som miljömässigt hållbar och därmed omfattas av EU:s så kallade gröna taxonomi.

4.7.B KRYPTOVALUTOR

De främsta hållbarhetsriskerna förknippade med kryptovalutor är att de är mycket volatila och saknar konsumentskydd eftersom de är oreglerade. Dessutom förekommer kryptovalutor i många investeringsbedrägerier samt är en ökad metod för att tvätta pengar och finansiera terrorism. Vidare är brytning av kryptovalutor, och då specifikt proof-of-work, mycket energiintensiv då det kräver stor mängd processorkraft. På grund av de höga hållbarhetsriskerna exkluderas vissa bolag med verksamhet inom kryptovaluta. Vi ser löpande över området och kommer t ex att följa hur den nya EU-lagstiftningen, Regulation of Markets in Crypto Assets (MiCA), ökar transparens och konsumentskydd av kryptotillgångar.

4.7.C ANTIMIKROBIELL RESISTENS

Enligt Världshälsoorganisationen (WHO) är antimikrobiell resistens ett av de största hoten mot global hälsa, livsmedelssäkerhet och utveckling idag. I takt med att antibiotika blir mindre effektiva blir en växande lista med infektioner svåra och ibland omöjliga att behandla. Antimikrobiella resistenta mikrober finns i människor, djur, mat och miljö

(i vatten, mark och luft) och de kan spridas mellan människor och djur. Rapporter bekräftar också sambandet mellan antibiotikaanvändning och antibiotikaresistens hos både människor och livsmedelsproducerande djur. Att minska onödig användning av antibiotika förebygger uppkomsten av resistens. Skandia förväntar sig att bolag tar hänsyn till hur verksamheten och produkten påverkar långsiktiga hälsoeffekter till exempel genom en försiktig användning av antimikrobiella läkemedel (antibiotika) hos livsmedelsproducerande djur för att minimera antimikrobiell resistens. Vidare förväntar sig Skandia att företag tillämpar en försiktig användning av antimikrobiella läkemedel (antibiotika) på människor för att minimera antimikrobiell resistens.

4.7.D DJURSKYDD

Befolkningstillväxten och förändrade konsumtionsmönster på tillväxtmarknader ökar snabbt den globala efterfrågan på animalieprodukter som kött, mejeriprodukter och ägg. För att tillgodose den globala ökade efterfrågan blir djurproduktionen alltmer intensiv och ökar trycket på tillhörande livsmedelskedjor. Enligt FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) är djurskydd relaterat till livsmedelssäkerhet, hälsa, hållbarhet, arbetsförhållanden, landsbygdsutveckling, jämställdhet och social rättvisa. Bristfällig djurhållning är ett växande problem globalt och har även betydelse för människors hälsa t.ex. genom att sprida virus från djur till människor och främja antimikrobiell resistens.¹²

Principer som kallas *De fem friheterna* ligger till grund för mycket av den internationella dialogen om djurvälstånd. De fem friheterna hänvisas till i många riktlinjer, rekommendationer och lagstiftning, inklusive Terrestrial Animal Health Code från Världsoorganisationen för djurhälsa (OIE) och OECD-FAO:s vägledning för ansvarsfulla jordbruksförsörjningskedjor. Enligt De fem friheterna ska djuren vara fria 1) från hunger och törst, 2) obehag, 3) smärta, skador och sjukdomar, 4) att uttrycka normalt beteende och 5) från rädsla och ångest.

Skandia förväntar sig att bolagen följer rekommenderade riktlinjer inom djurskydd för att förebygga risken att orsaka skada och smärta hos djur samt för att djurskötsel har negativ påverkan på miljön och människors hälsa. Nationell lagstiftning och De fem friheterna ska också följas, t ex Sveriges djurskyddslag.

¹²UNEP - UN Environment Programme

4.7.E PORNOGRAFI

Både produktion och konsumtion av pornografiskt innehåll, rymmer höga risker för tvång, exploatering och kränkningar, samt missbruk och osund påverkan på barn och ungas uppfattningar om sexualitet. Det senare är inte minst en effekt av att pornografiskt innehåll, främst filmmaterial, numera finns allmänt tillgängligt på internet. Det är svårt men viktigt att i synnerhet skydda minderåriga från innehåll som skildrar verkliga eller iscensatta övergrepp, eller andra yttringar som kan ge barn och unga en osund och skev bild av vuxen sexualitet.

Skandia genomför regelbundet en screening för att undersöka förekomsten av bolag som producerar pornografiskt innehåll. Vi kan konstatera att det i dagsläget inte förekommer några sådana i vårt globala investeringsuniversum av noterade aktier. Dock förekommer det företag som aktivt distribuerar pornografiskt material, som en marginell del av sitt breda medieutbud, inom branscherna handel, teleoperatörer, media och hotell. Intäkterna är svåra att beräkna, men inte i något fall bedöms de uppgå till mer än någon enstaka procentandel. Skandia tillåter investering i den typen av bolag men förväntar oss att de har ett ansvarsfullt förhållningssätt, framför allt när det gäller att skydda barn och unga, samt att de är noggranna i sitt urval av pornografiskt innehåll, sett till innehållets karaktär och skäliga villkor för de människor som deltar i produktionen. Hos andra företag förekommer en passiv distribution via sökmotorer, sociala medier och andra digitala plattformar. Dessa aktörer bör vidta alla rimliga åtgärder för att skydda i synnerhet barn och unga, samt granska pornografiskt innehåll som publiceras och sprids av tredje part. ●

5. Skandias ståndpunkt i klimatfrågan ur ett investeringsperspektiv

Vår syn

Skandia strävar efter att skapa god avkastning för våra kunder över livstiden av deras sparande samt att stärka och tydliggöra det hållbara värdeskapandet i våra sparerbjudanden. Vi ser klimatfrågan och den globala omställning som den föranleder som en av vår tids stora utmaningar. Klimatförändringarna är därför av särskild vikt för oss att beakta och samlad forskning är vägledande för Skandias arbete. Vi bygger våra ställningstaganden på forskning¹³ som pekar på att om den globala medeltemperaturen stiger med mer än 1,5–2°C så finns det risk för en markant ökning av naturkatastrofer så som torka, stigande havsnivåer, översvämningar och värmeböljor. För oss som kapitalägare och förvaltare är det därför viktigt att förstå hur klimatförändringarna påverkar de verksamheter som vi investerar i, såväl risker som möjligheter. Likaså är det viktigt att förstå om och hur våra investeringar har en negativ påverkan på klimatet.

Klimatrelaterade risker inkluderar omställningsrisker och fysiska risker. Omställningsrisker avser risker som är kopplade till övergången till ett koldioxidsnålt samhälle. Omställningen förväntas påverka en rad olika sektorer drivet av tekniskifften, klimatrelaterade regleringar och förändrade konsumentbeteenden, vilket kan leda till finansiella risker. Vidare kan fysiska konsekvenser av klimatförändringar leda till ökade kostnader och möjliga finansiella risker. Klimatrelaterade möjligheter omfattar investeringar som exempelvis bidrar till energieffektivisering, förnyelsebar energi, klimatanpassning, nya produkter och tjänster.

Sammantaget vill vi bidra till ett hållbart värdeskapande genom att:

- Skapa god avkastning för våra kunder, vilket innefattar att ha god kunskap om samt beakta risker och möjligheter kopplade till en klimatomställning.
- Via investeringar och påverkansinsatser bidra till en klimatomställning i linje med Parisavtalet.¹⁴

¹³ FN:s klimatpanel, IPCC, analyserar och sammanfattar den klimatforskning som pågår världen över. Forskare från hela världen deltar frivilligt och utan ekonomisk ersättning i arbetet. IPCC bedriver ingen egen forskning, utan utvärderar vetenskapliga studier, observationer och forskningsresultat och bidrar därmed med en samlad vetenskaplig bild av klimatets förändring, effekterna samt möjliga åtgärder. <https://www.ipcc.ch/>

¹⁴ Parisavtalet, <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement>

Så arbetar vi

Vi beaktar klimatrisker i investeringsprocessen:

- Vi anser att avkastningen från våra investeringar kan påverkas av klimatrelaterade risker. Skandia hanterar denna finansiella risk bland annat genom god diversifiering, vilket innebär att vi investerar i många olika tillgångsslag, sektorer och regioner samt bolag.
- Vi beaktar också klimatrelaterade risker och möjligheter i både allokeringsbeslut och i enskilda investeringsbeslut för att säkerställa en god riskjusterad avkastning. Det gäller för alla tillgångsslag vi investerar i. Skandia strävar efter att investera i tillgångar som bidrar positivt till en klimatomställning, och strävar efter att undvika att investera i tillgångar som är direkt skadliga för klimatet och där vi bedömer att det saknas en vilja och/eller förmåga att ställa om verksamheten i linje med Parisavtalet. Exempelvis investerar vi inte i bolag som utvinner kol för energiändamål och minskar successivt exponeringen mot bolag som utvinner olja och gas, samt kraftproducenter med en hög andel fossila bränslen i sin energimix.
- Målet för 2025 är att minska fossil exponering med 75 procent (basår 2018), samt att ha en portfölj utan väsentliga risker för avskogning.
- Skandia har genomfört olika typer av klimatscenarioanalyser för livportföljen samt för utvalda fonder. De indikerar att vår förvaltning är väl rustad för att möta olika scenarier och förlopp, exempelvis ett 2-gradersscenario och ett 4-gradersscenario. Skandia ska regelbundet ompröva klimatscenarier och hur de kan påverka våra beslut och vår förvaltning.

Vi bidrar till klimatlösningar och utsläppsminskningar:

- Vi anser att finansiering av verksamheter som möjliggör lösningar på klimatproblemet kan ge en god riskjusterad avkastning samtidigt som investeringarna bidrar till en hållbar utveckling. Det innefattar även bolag och verksamheter som är under omställning och/eller stödjer övergången till ett koldioxidsnålt samhälle. Framför allt identifierar vi sådana investeringsmöjligheter inom ramen för våra investeringar i onoterade bolag, infrastruktur, obligationer och genom vårt helägda fastighetsbolag. Den typen av investeringar är utmärkande för vår förvaltning och innebär att vi tillskjuter nytt kapital och därmed möjliggör utvecklingen av klimatlösningar och faktiska utsläppsminskningar. Målet är en fördubbling av gröna investeringar till 2025 (basår 2018).

Vi utnyttjar vårt inflytande för att påverka:

- Skandia anser att ett aktivt och riktat påverkansarbete är ett viktigt verktyg för att driva på utvecklingen i linje med Parisavtalet och för att säkerställa klimatanpassning. Vi arbetar därför aktivt med olika typer av påverkansinitiativ, dels riktat mot de verksamheter vi investerar i men även för att vidareutveckla verktyg och förhållningssätt inom finanssektorn.
- Vi följer och bidrar till utvecklingen av metoder för att bättre kunna förstå och mäta klimatrisker ur ett investeringsperspektiv.

Vi rapporterar om vårt klimatarbete:

- Skandia vill vara transparent med hur vi resonerar och investerar. Vi mäter och följer upp hur stor del av våra investeringar som bidrar positivt ur ett klimatperspektiv.
- Vi redovisar vårt påverkansarbete kopplat till klimat i en årlig rapport som publiceras på vår hemsida.
- Skandia har undertecknat FN-initiativet Montreal Carbon Pledge och förbundet oss till att årligen mäta och redovisa koldioxidavtryck i våra aktiefonder.
- Vi stödjer ramverket som Taskforce on Climate-related Financial Disclosure (TCFD) utvecklat. TCFD's rekommendationer bidrar till att öka medvetenheten om klimatrelaterade risker hos bolag och investerare.
- Vi har inom ramen för Climate Investor Coalition åtagit oss att investera 40 miljarder kronor i klimatlösningar 2030.
- Vi har undertecknat Financial Sector Commitment Letter on Eliminating Commodity-driven Deforestation, där vi åtar oss att arbeta för en avskogningsfri portfölj 2025. Tillsammans med över 35 andra investerare i initiativet Finance Sector Deforestation Action riktar vi tydliga rekommendationer till företag som producerar eller använder råvaror med höga avskogningsrisker.

Vi är ödmjuka inför att klimatfrågan är komplex och att konsekvenserna kan vara svåra att överblicka. Vi omprövar därför löpande våra ställningstaganden och beslut inom detta område för att säkerställa att vår investeringsstrategi och vårt sparerbjudande reflekterar utvecklingen på området. ●

6. Vägledande normer och konventioner

Skandia investerar i ett stort antal bolag både i vår traditionella livförvaltning och i Skandias egna fonder. Vi verkar för att bolagen ska följa internationella konventioner och överenskommelser för miljö, mänskliga rättigheter, arbetsvillkor, korruption samt kontroversiella vapen. För att kontrollera om bolagen följer konventioner och normer granskar vi våra innehav regelbundet, både internt och med hjälp av externa analysfirmor. I de fall granskningen fångar upp överträdelser så inleder vi ett påverkansarbete gentemot bolagen, antingen på egen hand, i samverkan med andra aktörer eller genom externa analysfirmor.

Analysen baseras övergripande på FN Global Compact, OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter. Mer specifikt beaktas bland annat följande konventioner, principer och normer i granskningen:

Miljö och klimat

- Baselkonventionen om kontroll av gränsöverskridande transporter och slutligt omhändertagande av farligt avfall
- Ospars konvention för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten
- FN:s konvention om biologisk mångfald
- Konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar
- Konvention om skydd och användning av gränsöverskridande vattendrag och internationella sjöar
- Europakonventionen om skydd av djur som hålls för uppfödning
- IMO:s konvention till förhindrande av förorening från fartyg (MARPOL)
- IMO:s konvention om beredskap vid oljeutsläpp, reaktion och samarbete (OPRC)
- IAEA:s konvention om hantering av förbrukat bränsle och säkerhet gällande radioaktivt avfall
- FN:s konvention om biosäkerhet (Cartagenaprotokollet)
- IAEA:s konvention om kärnsäkerhet (CNS)
- FN:s deklaration om människans miljö
- Internationell konvention om reglering av valfångst
- Kyotoprotokollet till FN:s ramkonvention om klimatförändringar
- Montrealprotokollet till skydd för ozonskiktet
- Riodeklarationen – FN:s konferens om miljö och utveckling
- Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar

- FN:s skogsprinciper
- Konvention om handel med hotade arter (CITES)
- FN:s konvention om internationell handel med hotade arter av vilda djur och växter
- FN:s havsrättskonvention
- FN:s ramkonvention om klimatförändringar
- FN: konvention om kvicksilver (Minamata)
- FN:s konvention om förfarandet med förhandsgodkännande sedan information lämnats för vissa farliga kemikalier och bekämpningsmedel i internationell handel (Rotterdamkonventionen)
- UNECE:s konvention om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och rättslig prövning i miljöfrågor (Århuskonventionen)
- UNECE:s konvention om miljökonsekvensbeskrivningar i ett gränsöverskridande sammanhang (Esbokonventionen)
- UNESCO:s konvention om skydd för världens kultur- och naturarv
- FN:s konvention om bekämpandet av ökenspridning (UNCCD)
- Wienkonventionen för skydd av ozonlagret
- FN:s konvention om migrerande arter
- Parisavtalet om klimatförändringar (FN:s klimatavtal)
- Ramsar-konventionen om skydd av våtmarker
- 7 principer från World Commission on Dams

Mänskliga rättigheter

- FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna
- FN:s konvention om barnets rättigheter
- FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor
- FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering
- FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter
- ILO:s konvention (nr 169) om urbefolkningar och stamfolk
- FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning
- Det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi
- FN:s resolution 1803 (XVII) om permanent suveränitet över naturtillgångar
- FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter
- FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- FN:s grundläggande principer om användning av våld och vapen av tjänstemän inom brottsbekämpande myndigheter

- FN:s konvention angående flyktingars rättsliga ställning
- Den internationella konventionen om migrantarbetare
- Tilläggsprotokoll till Genève-konventionerna rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (Protokoll I)
- FN:s frivilliga principer om säkerhet och mänskliga rättigheter
- Haagkonventionen
- Genevekonventionen angående skydd för civilpersoner under krigstid IV
- FN-stadgan, kapitel XI artikel 73
- OECD:s verktyg för riskhantering – för företag och investerare i områden med svaga regeringar
- Genèvekonventionen angående krigsfångars behandling (III)
- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning
- FN:s konvention till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden
- ILO:s konvention (nr 95) angående löneskydd
- ILO:s konvention (nr 97) om migrerande arbetare
- ILO:s konvention (nr 98) angående tillämpning av principerna för organisationsrätten och den kollektiva förhandlingsrätten
- ILO:s konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde
- ILO:s konvention (nr 105) angående avskaffande av tvångsarbete
- ILO:s konvention (nr 110) angående anställningsförhållanden för plantagearbetare
- ILO:s konvention (nr 111) angående diskriminering i fråga om anställning och yrkesutövning
- ILO:s konvention (nr 131) om fastställande av minimilöner
- ILO:s konvention (nr 138) om minimiålder för tillträde till arbete
- ILO:s konvention (nr 148) om skydd för arbetstagare mot yrkesrisker i arbetsmiljön som förorsakas av luftföroreningar, buller och vibrationer
- ILO:s konvention (nr 154) om främjande av kollektiva förhandlingar
- ILO:s konvention (nr 155) om arbetarskydd och arbetsmiljö
- ILO:s konvention (nr 158) om uppsägning av anställningsavtal
- ILO:s konvention (nr 167) om säkerhet och hälsa vid byggnads- och anläggningsarbete
- ILO:s konvention (nr 174) om förebyggande av storolyckor inom industrin
- ILO:s konvention (nr 182) om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete
- FN:s konvention om skydden av rättigheterna för alla migrantarbetare och deras familjer

Affärsetik

- FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet
- FN:s konvention mot korruption
- FN:s konvention om bekämpande av finansiering av terrorism
- Internationell standard för bekämpande av penningtvätt och finansiering av terrorism (FATF Recommendations)
- OECD:s internationella finansiella aktionsgrupp mot penningtvätt
- OECD:s konvention om bekämpande av bestickning av utländska offentliga tjänstemän i internationella affärsförhållanden
- Partnering Against Corruption Initiative (PACI), the PACI Principles for Countering Bribery
- Institutet Mot Mutor (IMM) ”Vägledande etiska regler för kontakt- och relationsfrämjande förmåner i affärsverksamhet”
- OECD (2011) Tackling aggressive tax planning through improved transparency and disclosure
- Svensk kod för bolagsstyrning

Arbetsvillkor

- ILO:s deklaration om grundläggande principer och rättigheter på arbetet
- ILO:s konvention (nr 1) avseende arbetstid (i industrin)
- ILO:s konvention (nr 5) om minimiålder i industriellt arbete
- ILO:s konvention (nr 29) angående tvångs- eller obligatoriskt arbete
- ILO:s konvention (nr 30) om arbetstid för affärs- och kontorsanställda
- ILO:s konvention (nr 47) om 40-timmars arbetsvecka
- ILO:s konvention (nr 87) angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten
- ILO:s konvention (nr 88) om offentliga arbetsförmedlingen

Vapen

- FN:s konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppmminor) samt om deras förstöring (Ottawa-konventionen)
- FN:s konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av biologiska vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (BTWC)
- FN:s konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (CWC)
- FN:s konvention om klusterammunition
- FN:s konvention om vissa konventionella vapen
- FN:s vapenhandelsfördrag
- Fördraget om ickespridning av kärnvapen (NPT)
- Första tilläggsprotokollet till Genèvekonventionerna rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter

Alkohol

- International Alliance for Responsible Drinking (IARD), policyer om ansvarsfull alkoholkonsumtion

Cannabis

- FN:s 1961 års allmänna narkotikakonvention
- Världshälsoorganisationens rapportering kring rekreativ användning och medicinsk användning av cannabis.

Tobak

- Världshälsoorganisationens (WHO) ramkonvention om tobakskontroll och tobaksindustrin, 2003 (avser de artiklar som reglerar tobaksproducenters och distributörers roll och ansvar)

Spel

- CEN Workshop Agreement on Responsible Remote Gambling Measures (CWA 16259: 2011)
- FN:s konvention mot korruption och mutor

Djurskydd

- Five Freedoms of animals

Övrigt

- FN-sanktioner
- EU-sanktioner ●

Om Skandia

Vi skapar trygghet för generationer genom högre pensioner, ett friskt arbetsliv och hållbara investeringar.

Vi erbjuder tjänstepension med förebyggande hälsoförsäkring för att våra kunder ska kunna bygga grunden till en trygg pension och vara friska på vägen dit. Vi erbjuder också bolån och sparande samt förenklar sparandet för våra kunder genom vår rådgivning. Vi har närmare 1,9 miljoner kunder vilkas behov och intressen vi vill tillvarata i utvecklingen av Skandia. Av dessa är 1,5 miljoner också våra ägare. Som ägare är man med och delar på det överskott verksamheten genererar.

Vi har drygt 750 miljarder kronor under förvaltning och långsiktiga åtaganden gentemot ägare, kunder och samhälle. Vi bedriver verksamheten på ett ansvarsfullt sätt för att säkerställa god avkastning och för att bidra till hållbart värdeskapande.

Läs mer på [skandia.se](https://www.skandia.se) ●

Våra ställningstaganden, maj 2023